11.4.2018 POL-2018-10138

Eduskunnan ulkoasianvaliokunta
UaV@eduskunta.fi

Ulkoasiainvaliokunnan pyyntö 13.3.2018

Asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle siviilitiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi, HE 202/2017 vp

Eduskunnan ulkoasiainvaliokunta on pyytänyt keskusrikospoliisin asiantuntijaa kuultavaksi ja kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle siviilitiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi.

Kokonaisuutena Keskusrikospoliisi pitää lakiehdotusta tärkeänä ja suhtautuu siihen positiivisesti. Keskusrikospoliisin pitää lakiehdotusta hyvin laadittuna ja perusteltuna. Keskusrikospoliisi yhtyy asiassa Poliisihallituksen lausunnossaan esittämään ja korostaa lisäksi seuraavia seikkoja.

Poliisilaki 5 a luku 25 §

Ehdotetun 5 a luvun 25 §:n 4 ja 5 momenttien mukaan myös tietolähteitä voitaisiin suojata ns. turvakuuntelulla sekä väärillä rekisterimerkinnöillä ja asiakirjoilla. Poliisitoiminnassa nämä keinot ovat mahdollisia vain poliisimiesten suojaamiseksi (poliisilaki 5 luku 39 § ja 46 § sekä pakkokeinolaki 10 luku 38 § ja 47 §). Vaikka suojaamisen perusteet ovat sinänsä ymmärrettävät, ne eivät keskusrikospoliisin käsityksen mukaan juurikaan eroa poliisin käyttämien tietolähteiden suojaamistarpeesta. Lisäksi voidaan todeta, että erityisesti 5 momentin mukaisten suojaamiskeinojen käyttäminen tiedonhankinnan yhteydessä voi muuttaa tiedonhankintakeinon luonteeltaan kokonaan toisenlaiseksi. Ainakin niissä tilanteissa, joissa vääriä rekisterimerkintöjä ja asiakirjoja käytetään osana tietolähteen ohjattua käyttöä, kyse on tosiasiallisesti siviilihenkilöiden toteuttamasta peitetoiminnasta. Tällaiseen toimintaan sisältyy keskusrikospoliisin näkemyksen mukaan merkittäviä toiminnallisia ja juridisia riskejä.

Poliisilaki 5 a luku 44 §

Ehdotetun 5 a luvun 44 §:n mukaan mukaan suojelupoliisin on ilman aiheetonta viivytystä ilmoitettava keskusrikospoliisille, jos tiedustelumenetelmän käytön aikana ilmenee, että voidaan olettaa tehdyksi sellainen rikos, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi vuotta vankeutta. Ilmoitusta saadaan suojelupoliisin päällikön päätöksellä siirtää enintään vuodeksi kerrallaan, jos se on välttämätöntä kansallisen turvallisuuden varmistamiseksi tai hengen tai terveyden suojaamiseksi. Arvioinnissa olisi otettava huomioon rikoksen selvittämisen tai sen estämisen merkitys yleisen ja yksityisen edun kannalta, mitä keskusrikospoliisi pitää hyvänä asiana.

Ehdotuksen mukaan päätöksen ilmoittamisen lykkäämisestä tekisi suojelupoliisin päällikkö itsenäisesti ilman tuomioistuinkontrollia tai keskustelua poliisin edustajan kanssa.

Keskusrikospoliisi toteaa, että mikäli asiassa päädytään rakenteeseen, jossa päätöksen tekee suojelupoliisin päällikkö itsenäisesti, tulee käytännössä esimerkiksi yhteistyövelvoitteen kautta varmistaa, että hänellä on riittävät tiedot intressipunninnan suorittamiseksi. Tällainen velvoite yhteistyöhön poliisin kanssa ei ole lain tasolla uusi asia, vaan viranomaisten väliseen yhteistyöhön velvoittava säännös löytyy jo nykyisin laista rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa (7 §), laista rikostorjunnasta Tullissa (2 luku 2 §) ja laista sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa (40 §). Eduskunta on siis aikaisemmin linjannut, että poliisi on yleisviranomainen rikostorjunta-asioissa.

Yhteistyövelvoitteen tärkeyden osalta voidaan viitata myös hallituksen esityksen (s. 171) mainintaan siitä, että "(k)äytännössä ei kuitenkaan ole mahdollista tehdä kovin jyrkkää eroa sellaisten henkilöryhmien, joiden toiminta vakavasti uhkaa kansallista turvallisuutta ja sellaisten, joissa tehdään rikoksia, välillä."

Poliisilaki 5 a luku 62 § (asetuksenantovaltuudet)

Ehdotetun poliisilain 5 a luvun 62 §:ssä on säädetty asetuksenantovaltuuksista. Keskusrikospoliisi toteaa, että ehdotetussa siviilitiedustelua koskevassa laissa keskusrikospoliisi asema korostuu muun muassa yhteistyöviranomaisena. Käytännössä esimerkiksi terrorismi- ja valtiopetosrikokset tulevat keskusrikospoliisin tutkittaviksi. Näin ollen Keskusrikospoliisi pitää tärkeänä, että ehdotetussa säännöksessä säädettäisiin siitä, että asetuksella voitaisiin säätää tarkemmin keskusrikospoliisin ja suojelupoliisin yhteistyön järjestämisestä.

Laki poliisin hallinnosta 10 § ja laki esitutkintalain 1 luvun 2 §:n muuttamisesta

Nykyisin voimassa olevan poliisin hallintolain 10 §:n mukaan suojelupoliisin tehtävänä on sisäministeriön ohjauksen mukaisesti torjua sellaisia hankkeita ja rikoksia, jotka voivat vaarantaa valtio- ja yhteiskuntajärjestystä tai valtakunnan sisäistä tai ulkoista turvallisuutta sekä suorittaa tällaisten rikosten tutkintaa. Hallituksen esityksessä on ehdotettu muutosta, jonka myötä suojelupoliisin ns. esitutkintavelvollisuus poistettaisiin. Lisäksi esitetään säädettäväksi laki esitutkintalain 1 luvun 2 §:n muuttamisesta, jonka mukaan esitutkintalain 1 luvun 2 § olisi jatkossa muodossa "*Esitutkinnan toimittaa muu poliisi kuin suojelupoliisi*" (nyk. "*Esitutkinnan toimittaa poliisi*").

Keskusrikospoliisi pitää hyvänä ja selkeänä sitä, että suojelupoliisilta poistetaan rikosten esitutkintavelvollisuus. Samalla kuitenkin todetaan, että nykyisin suojelupoliisin tutkittavaksi säädetyt rikokset ovat siinä määrin vakavia ja tutkinnallisesti vaativia, että ne kuuluisivat luontevasti keskusrikospoliisin tutkittavaksi. keskusrikospoliisin näkemyksen mukaan asiasta voitaisiin säätää lain tasolla.

Rikostarkastaja Markus Terenius